

Vergaderjaar 2018–2019

26 485

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Nr. 292

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN INFRASTRUCTUUR EN WATERSTAAT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 2 november 2018

Op 4 oktober jl. heeft het Financieel Dagblad een artikel geplaatst onder de titel «Duurzaam inkopen stelt nog weinig voor». U heeft mij verzocht om hierop te reageren en ik maak graag van die gelegenheid gebruik, mede namens de Minister van BZK vanuit haar verantwoordelijkheid voor het Rijksinkoopstelsel.

De algemene strekking van het artikel is dat overheden wel zeggen duurzaam te willen inkopen, maar vervolgens toch kiezen voor het product of de dienst met de laagste prijs. Het is mij bekend dat er nog veel te winnen valt bij het toepassen van maatschappelijk verantwoord inkopen (MVI). Tegelijkertijd hebben overheden de afgelopen jaren niet stilgezeten. Ons land kent een snelgroeiende groep koplopers, die in concrete pilots en projecten bezig is om met MVI zijn duurzame ambities vorm te geven. Dit bleek onlangs weer bij de projecten die dit jaar zijn genomineerd¹ voor de jaarlijkse KoopWijsPrijs², waarbij het circulaire fietspad van de gemeente Zevenaar heeft gewonnen.

Het beeld is dus genuanceerder en het gaat de goede kant op, zo blijkt ook uit de effectmonitoring van het RIVM over acht relevante productgroepen, die ik dit voorjaar aan uw Kamer stuurde³. Zo wordt onder meer minstens 4,9 Mton minder CO₂ uitgestoten tijdens de contractperiode van de gemonitorde diensten en producten. Maar de analyse laat ook zien dat MVI nog niet altijd wordt toegepast en dat de mate waarin MVI wordt toegepast varieert. Komend voorjaar vult het RIVM de effectmonitor aan met nog eens acht productgroepen, waaronder de bouw.

¹ Door de jury bestaande uit vertegenwoordigers van VNO-NCW, MKB-Nederland, NEVI, MVO Nederland, Social Enterprise NL en Natuur en Milieu.

² www.pianoo.nl/nl/mvi-congres-2018/koopwijsprijs-2018

³ Kamerstuk 26 485, nr. 256

De groei van MVI is geen toeval. Daar wordt al sinds 2016 hard aan gewerkt op basis van het Plan van Aanpak MVI 2015–2020⁴. Dat is een kwestie van een lange adem. MVI blijkt in de praktijk namelijk niet alleen een zaak te zijn van de afdeling inkoop. Zoals het artikel in het FD terecht aangeeft, zijn het niet de inkopers, maar juist de opdrachtgevers en de managers die sterk bepalend zijn in de duurzaamheid van een inkoop. Zij beslissen over budgetten en ambities, waarna de inkopers hier in goed overleg met de markt invulling aan geven. De overstap naar maatschappelijk verantwoord inkopen vraagt dus een strategische omslag in de organisatie.

Om dit te bereiken, is de eerdere doelstelling van 100% duurzaam inkopen verlaten. Deze doelstelling betekende alleen dat overheden de minimum-criteria moesten uitvragen voor de uitgewerkte productgroepen. Daarmee bleven de echte beslissers buiten schot en ontbrak het aan het contact tussen inkopers en de markt, dat nodig is om echte stappen te zetten. Deze doelstelling is daarom bewust en in overleg met uw Kamer opgevolgd door het Plan van Aanpak.

Als onderdeel van dit plan hebben inmiddels zo'n 160 partijen zich gecommitteerd aan het Manifest MVI en dit aantal neemt nog steeds toe. Deze overheden representeren samen de helft van de Nederlandse bevolking. De helft van hen heeft al een actieplan gepubliceerd. Als bijlage bij deze brief stuur ik u een door CE Delft uitgevoerde analyse van de eerste serie actieplannen⁵. Deze analyse laat zien hoe het actieplan kan worden gebruikt om MVI beter te verankeren in de organisatie en hoe dit MVI een volwaardige rol kan geven bij het realiseren van duurzame ambities. Met de leerpunten uit de analyse wil ik andere overheden helpen om ook tot een goed actieplan te komen.

Het Manifest MVI helpt dus om de juiste voorwaarden te creëren voor MVI. Het Plan van Aanpak is echter veel breder. Inkoopende organisaties worden op allerlei manieren ondersteund en gestimuleerd. Ik noem bijvoorbeeld de drukbezochte leernetwerken, opleidingen zoals de circulair inkopen academie, de Green Deal Circulair Inkopen, de KoopWijsPrijs, de verbeterde criteria, tools en monitoring. Ook vanuit de Klimaatenvoloppe zet ik dit jaar en komend jaar volop in op versnelling, onder andere met experts die overheden on-the-job ondersteunen bij duurzame pilots.

Het FD schrijft in het artikel dat overheden die om duurzaamheid vragen, vaak nog te globale eisen stellen. Duurzame producten en diensten zouden zich hiermee te weinig kunnen onderscheiden. Het is zeker waar dat het stellen van scherp afgestelde criteria om goed inzicht in de markt vraagt en niet elke inkoop heeft ruimte voor een uitgebreide marktverkenning. Inkopers kunnen hier wel van elkaar leren, bijvoorbeeld in één van de leernetwerken of via het MVI-loket bij PIANOo.

Tegelijkertijd neemt het aantal punten dat bedrijven kunnen scoren op duurzaamheid al jaren toe. De in het FD aangehaalde circulaire inkoop van kantoormeubilair voor 100.000 werkplekken is hiervan een goed voorbeeld. Hierbij is voor 80% gegund op kwaliteit en voor slechts 20% op prijs om de hoge ambities te kunnen realiseren. De opdracht ging naar twee partijen die als onderdeel van de grootschalige aanpak ook duurzaam hout gebruiken, maar die op het moment van gunning daarvoor nog niet gecertificeerd waren met de bekende keurmerken. Inmiddels zijn zij dat wel. De rechter oordeelde dat het Rijk hierin correct heeft gehandeld, zoals ook eerder per brief met u is gedeeld⁶. Ik zie deze aanbesteding als een grote stap voorwaarts in het circulair maken van de

⁴ Kamerstuk 30 196, nr. 358

⁵ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

⁶ Kamerstuk 31 490, nr. 233

markt van kantoormeubilair. Het leidt tot minder afval en levert bovendien miljoenen euro's aan besparing op. Daar zijn we terecht trots op. De aanbesteding kantoormeubilair staat niet op zichzelf.

Binnen de grote inkoop categorieën van het Rijk wordt structureel gewerkt aan verduurzaming. De categoriemanagers praten met de markt via leveranciersdagen, marktverkenningen en consultaties. In pilots, proeftuinen en experimenten wordt gewerkt aan meer duurzaamheid. Na een succesvolle proef kan vervolgens snel worden opgeschaald. Zo heeft de rijksbrede aanbesteding voor elektriciteit bijvoorbeeld geleid tot een grote vergroeningsstap, zijn er in korte tijd twintig proeftuinen social return gestart en wordt steeds meer elektronica van het Rijk hergebruikt. De opgedane ervaringen en kennis worden actief gedeeld via PIANOo. De kaders voor de Rijksinkoop worden bovendien veelal benut als handreiking door andere overheden, onder meer via de MVI-criteria.

Het artikel gaat ten slotte uitgebreid in op de nieuwe flessen van een frisdrankenfabrikant, die overheden niet zouden willen afnemen. Ik wil hierbij opmerken dat overheden in principe geen losse dranken inkopen, maar catering. De criteria voor catering worden momenteel aangescherpt, waarbij ook aandacht is voor recycled content in verpakkingen. Ik vertrouw erop dat frisdrankenfabrikanten dit zullen aangrijpen om zich bij cateraars te onderscheiden.

Duurzame keuzes zijn overigens niet altijd zichtbaar bij inkoop. De mogelijkheden voor de grootste impact zitten vaak in het voortraject. Bijvoorbeeld door te kiezen om überhaupt geen waterflessen te kopen, maar om gratis tappunten te plaatsen, zoals de NS op tweehonderd stations gaat doen. Ook in de bouwsector loopt hiertoe een traject met de Green Deal Duurzaam GWW, waaraan zo'n zestig partijen uit de sector meewerken.

Ik zal u in de eerste helft van 2019 per brief nader op de hoogte stellen van de resultaten van de effectmonitor van het RIVM en van de andere relevante ontwikkelingen op gebied van MVI.

De Staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat,
S. van Veldhoven-van der Meer